

"עליית התינוקות" מקפריסין

מאת: יהודה בן-צור וצבי בן-צור

במחנות המעצר בקפריסין נולדו למעלה מ-2,200 תינוקות. בנוסף להם גורשו למחנות גם מאות רבות של תינוקות לאחר שספינות המעפילים שלהם נתפסו. בעקבות ביקורה במחנות בתחילת נוב' 1947 של גולדה מאיר, אז מנהלת המחלקה המדינית בסוכנות היהודית בירושלים¹, הקדימו הבריטים ושיחררו מאות תינוקות שהגיעו לחיפה עם הוריהם לקראת סוף נובמבר 1947, תוך "הקפצתם" לראש התור העלייה מהמחנות, ע"ח סרטיפיקטים עתידיים.

מדי חודש שוחררו מהמחנות והגיעו לארץ 750 איש – מחצית ממכסת רישיונות העלייה שהבריטים הקציבו מדי חודש. השחרור נעשה לפי תור שהתנהל תחת מדיניות "ראשון בא ראשון יוצא", אך לאור ריבוי תמותת תינוקות ואזהרות רופאים בסתו 1947 שהחורף המתקרב מסכן תינוקות רבים, ולאחר התערבותה של גולדה מאיר, ניתנה עדיפות לעליית תינוקות והוריהם, וילדים יתומים. הביטוי הראשון לשינוי המדיניות היה בואה של "אוניית התינוקות" הראשונה – האוניה הבריטית "אושין ויגור" (שנודעה בפעילותה כאוניית גירוש) שבהפלגה מיוחדת עם משוחררים הגיעה לנמל חיפה ב-28 בנוב' 1947 נושאת 467 תינוקות עד גיל שנתיים, 42 פעוטות וילדים (אחים/אחיות שלהם) ו-912 הורים, סה"כ 1421 נפש. בהפלגה מיוחדת זאת זכתה האוניה לכינוי "אוניית התינוקות"². לאחר שנפתרה בעיית התינוקות הורחבה המדיניות וניתנה עדיפות בתור גם לבני נוער עד גיל 18.

גל שני של "עליית תינוקות" – עליית 1,136 תינוקות וילדים אחים/אחיות שלהם וכ-2,300 הוריהם – נרשם במהלך חודש פבר' 1948 (בעיקר עקב הגעת "הפאנים" לקפריסין בתחילת 1948 חלה עלייה חדה במספר התינוקות העצורים) ולאחריו נרשמה עלייה גדולה של בני נוער בחודשי מרץ ואפר'. האוניות שנטלו חלק בהפלגות אלה היו 'קדמה', 'נגבה', 'דולורס', ו'אנדריה'³.

להלן עדותה של גולדה מאיר על ביקורה במחנות קפריסין בתחילת נוב' 1947 ('חיי', הוצאת 'מעריב' 1975, עמ' 149):

"נסעתי לקפריסין כדי לראות מה אפשר לעשות בנוגע למאות הילדים המוחזקים שם. באותו שלב היו כ-40,000 יהודים במחנות קפריסין. מדי חודש, בדיוקנות רבה, הרשו הבריטים ל-1,500 יהודים להיכנס לארץ-ישראל: 750 ממחנות אירופה ו-750 מקפריסין. העיקרון של המדיניות הזאת בקפריסין היה "ראשון נכנס, ראשון יוצא". כתוצאה מזה נגזר על הרבה ילדים קטנים לחיות חודשים על חודשים בתנאים קשים מאד. הרופאים שלנו במחנות היו מודאגים מאד ויום אחד הופיעה משלחת של רופאים במשרדי בירושלים⁴.

"לא נוכל עוד לשאת באחריות לבריאותם של התינוקות אם יישארו חורף אחד נוסף במחנות", הודיעו לי. התחלתי לשאת-ולתת עם ממשלת ארץ-ישראל. הצענו מסגרת מסוימת שתאפשר למשפחות העקורים עם ילד בגיל פחות משנה לצאת מקפריסין "מחוץ לתור" ואחר כך לנכות את מספרם ממספר היוצאים "לפי התור". לשם כך צריך היה לשכנע את הממשלה שתנהג בגמישות ובהגיון כאחד וגם לשכנע את העקורים לקבוע שיטה מיוחדת של עדיפויות. עבר זמן לא נעים עד שהגעתי להסדר עם הממשלה, אבל בסוף הצלחתי ואפילו השגתי היתר לילדים יתומים לעזוב בהקדם האפשרי.

ברור היה שהצעד הבא הוא לנסוע לקפריסין ולדבר עם העקורים. "לעולם לא ירצו לשמוע לך" הזהירוני חברי. "את סתם מסתכנת ומכניסה את ראשך בצרה. הדבר היחיד שהאנשים מחכים לו הוא

¹ באותה עת גולדה הייתה מנהלת המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית בירושלים ומשה שרת המנהל בחו"ל

² [הקש כאן](#) לכתבה על "אוניית התינוקות", כולל פרטים נוספים על הרקע להפלגתה

³ הנתונים בפסקה זאת הם עפ"י אמיר רוגל, מראשי ארגון מעפילי קפריסין (ע"ר), שחקר את נושא הגעת המשוחררים לארץ על סמך רישומי הארכיון הציוני ומקורות נוספים

לצאת מקפריסין. ואת רוצה לבקש אותם שייסכימו לתת לאנשים שהיו שם אולי שבוע-שבועיים לקפוץ לראש התור. זה לא יעבור", אבל אני לא יכולתי לקבל את דעתם. נראה היה לי שצריך לנסות, לפחות ולכן נסעתי.

בקפריסין התייצבתי מיד במשרד מפקד המחנה. אנגלי רזה, גבוה וקשיש, ששירת שנים בהודו. זה היה ביקור-נימוסים, אפשר לומר. אמרתי לו בקיצור מי אני ומה רצוני ושאלתי אם יש לו התנגדות שלמחרת היום אסייר במחנות. הוא האזין לי בנוקשות ואמר: "ידוע לי הכול על המשפחות בעלות התינוקות, אך לא קיבלתי שום הוראות בנוגע ליתומים". "אבל זה היה חלק מההסכם שהגעתני אם המזכיר הראשי", אמרתי. "אם כן, יהיה עלי לברר" ענה בנעימה דוחה למדי. בכל זאת המשכנו בשיחה. לאחר שעה קלה הוא אמר פתאום "אם כן, טוב ויפה. הכניסי את היתומים לרשימה". לא יכולתי להבין מדוע הוא נכנע במהירות כל-כך. אבל בבוקר גיליתי שהוא קיבל מהמזכיר הראשי בירושלים מברק בו נאמר: "היזהר ממרת מאירסון. היא אישה קשה". אני מניחה שבו-במקום החליט לקבל את העצה ברצינות".

PROFORMA
 BRITISH MILITARY HOSPITAL, CYPRUS. MELF 3.
 (Nos 265)
 This is to certify that a male/ female child was born to
 Mrs FARBER. N. of camp 60 at BMH Cyprus.
 HIS NAME: OURY-NACHUM
 Date: 25-8-47
 Hospital Stamp
 Capt R.M.C.
 Medical Officer i/o WARD.

תמונה של התינוק אורי פרברי שנולד בסוף אוג' 1947 בבית החולים הצבאי הבריטי בניקוסיה והגיע עם הוריו (המחזיקים אותו בתמונה) לארץ ב-28/11/1947 ב"אוניית התינוקות", וצילום של תעודת הלידה הארעית שלו מהבריטים

**"אוניית התינוקות" הראשונה מגיעה לנמל חיפה ב-28/11/1947:
 זאב ורבקה הלפנד נושאים את בנם עזרא בפיילה**

263/462

מ

הסוכנות היהודית לארץ-ישראל
מחלקת העלייה

ירושלים, כ"ז כסלו תשי"ז
10.12.47

ידיעות מחלקת העלייה מס' 63

שם הארכיון: 270

מספר תיק: 56/1/1518

1. התינוקות והוריהם מגולי קפריסין
באו אל הארץ.

גודלת בשיירות המפעילים שחזרו עד כה, הגיעה ביום השישי
28/11 ז.ו. ספרימנו לגמל חיפה, היתה זאת השיירה הראשונה מסוף כ-4000
(תינוקות והוריהם ילדים וצען). סבין גולי קפריסין, שהמסלה הסכימה
למביעה הסוכנות היהודית על החזרתם לפני החורף.

השיירה חובאה לארץ באניה הממשלתית "אוסן ויגור", זו אותה
האניה שסימטה לא חסם אנית גירוס המפעילים לקפריסין וכה גם הוצא למועל
גירוס חלק מאנשי "יציאת אירופה תש"ו".

בשיירת התינוקות עם הוריהם באו 1421 נפש, ואם: 467 תינוקות כגיל
עד שנתיים, 912 הודי התינוקות ו-42 ילדים, אחיהם ואחיותיהם של תינוקות
אלו.

העלאת בני שיירה סיווחת בסינה זו לגמל חיפה סלווה מחנות רבי
רוטם על כל הנוכחים, אשחיו עדים ל"מסעות קפריסין" בשני הכיוונים.
בהתרגשות שלא היתה כמות קלנו נציגי הסוכה"י, אנשי מח' העלייה, ב"כ
המסדות וסליחות ארגוני הנסים את האורחים היקרים האלה: כחמס סאוח
תינוקות רבים בזרועות הוריהם המפעילים הצעירים, סבי קפריסין.

מבעוד בקר הוכשר הנמל לקבלת השיירה, טורח של סכונות חנו על
הרציף. ליום טורה אסכולנסים של "סגן דוד אדום" עם טורה אלונקות ולא
הרחק מה הוצבה טורה סולחנות עם כרי חלב, תוך סלט טורה הורדו כל השלטים
בעיסותיהם עם אסוחים הצעירות ואבותיהם, בשיקוח אחיות וחברות ארגוני
הנשים, לאחד עקבלו אכילה ושתיה מן השלחנות הערוכים והטעה סיד כל
השיירה באוסובוסים לרעננה, לשמנת העולים של הקו כנוח היהודית.

המחנה לרעננה נבנה עוד לפני טנה לאיכסון ראסון בטביל 1000
עולים. לקראת בוח השיירה הזאת הוטלפו הסיודים במחנה בצריפים, אהלים
חורי הרבות ותנוך, מטבח וכו' רכן בזרותים סיווחים עם ציוד סתאים
באכיל התינוקות, כהאניעה השיירה בערב טבת אה"צ לרעננה סתאה הכל תוכן
למניה כאכסנית ראשונה עד לקליטתם וסידורם בארץ.

כ-200 סמסחוח אלו כבר יצאו כינתייה לפסקים או אל קרובים בארץ
ומדור הקליטה סטייך כסיחולו ככל הסאר לסידורם ולקליטתם בטבעות
הקרובים.

במחנות בקפריסין עוד נסארו כ-150 תינוקות, טנולדו בקפריסין.
או שהגיעו לטם עם הוריהם באניות המפעילים האחרונות. נעטו סידורים טנם
תינוקות אלה עם הוריהם יעלו בקרוב.

2. החלה העלאת הילדים והנוער
קפריסין.

לאחר שהועלו התינוקות עם הוריהם ניגטנו להעלאת הילדים והנוער
בגיל למטה מ-10 טנה, הנמצאים בקפריסין כמספר כ-2100 נפש, את אלה אין
המסלה סוכנה להסיע באניות היא והסוכנות היהודית נאלצה לחזורם
באניות סכורות על-ידיה,

האניה "גנדריה", טנטכרה על ידינו למסרה זו, כבר החלה בהעלאתם,
בשיירות כנוח 250 נפש. כשלטח ספעות מדי טבוע יועלו כל הילדים והנוער
הללו לארץ בסף זלטה טבעות. השיירה הראשונה הגיעה ארצה כ-9 לח.ו.

הליטה לעליית ילדים ונוער עתה את ההכנות הדרושות והכינה את
המקומות לקליטתם, לאחר שיאוכסנו בימים הראשונים במחנות לטם סיוגם.

דיווח של מחלקת העלייה על "אוניית התינוקות" הראשונה